

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

USKALLA SANOA EI

Nuorille jaettava flyer seksuaalisesta häirinnästä

TEKIJÄT: Venla Haapanen
Sonja Tervämäki
Lotta-Maria Tölli

Koulutusala			
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma			
Hoitotyön koulutusohjelma			
Työn tekijät			
Venla Haapanen, Sonja Tervamäki ja Lotta-Maria Tölli			
Työn nimi			
Uskalla sanoa ei – Nuorille jaettava flyer seksuaalisesta häirinnästä			
Päiväys	22.3.2018	Sivumäärä/Liitteet	34/1
Ohjaaja			
Ritva Pirinen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani			
Kuopion kaupungin seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua fyysistä tai sanallista käytöstä. Se on usein seksuaalissävytteistä vihjailua, vartaloon, pukeutumiseen tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää huomauttelua. Seksuaalinen häirintä on yleistä nuorten keskuudessa, mutta sitä voivat kokea kaikki iästä tai sukupuolesta riippumatta. Pohjois-Savossa kouluterveyskyselyn (2013) mukaan 8. ja 9. luokan pojista 45 prosenttia ja tytöistä 63 prosenttia on kokenut seksuaalista häirintää joskus tai toistuvasti.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä, jonka tilaajana toimi Kuopion kaupungin seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä. Kehittämistyön tarkoituksena oli tuottaa yhteistyössä tilaajan kanssa nuorille suunnattu korttikokoinen flyer seksuaalisesta häirinnästä. Flyerissä kerrotaan, mitä seksuaalinen häirintä on ja miten tulee toimia sitä kohdatessa. Flyerissä on QR-koodi, joka ohjaa lukijan Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetti -sivuille, josta nuoret saavat lisää tietoa seksuaalisesta häirinnästä. Sivulla on erilaisia keskustelupalstoja ja mahdollisuus kertoa kokemastaan häirinnästä ammattilaisille.</p> <p>Kehittämistyön tavoitteena on herätellä nuoria ymmärtämään, mikä on seksuaalista häirintää ja rohkaista heitä kertomaan häirinnästä sekä hakemaan apua. Flyerin avulla pyritään vähentämään nuorten keskuudessa tapahtuvaa seksuaalista häirintää. Flyerin etupuolella on käytetty nuorten kieltä ja tehostevärejä, jotta se herättäisi mahdollisimman paljon huomiota. Tuotos laadittiin tiiviissä yhteistyössä tilaajan kanssa, jotta lopputulos oli mahdollisimman hyvä heidän tarpeeseensa.</p>			
Avainsanat			
Seksuaalinen häirintä, seksuaalisuus, flyer, nuoret ja kehittämistyö			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Nursing			
Authors Venla Haapanen, Sonja Tervamäki, Lotta-Maria Tölli			
Title of Thesis Dare to say no - A flyer of sexual harassment for young people			
Date	22.3.2018	Pages/Appendices	34/1
Supervisor Ritva Pirinen			
Client Organisation /Partners Seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä from the city of Kuopio			
<p>Abstract</p> <p>Sexual harassment can be described as unwanted physical or verbal behavior. Often it is sexually toned innuendo and making remarks about your body, the way you dress or your sexual orientation. Sexual harassment is sadly very common amongst young people, but it can be experienced by anyone apart from the age or the gender. According to school health survey (2013) done in Northern-Savo for 8th and 9th graders 45% of boys and 63% of girls have experienced sexual harassment sometime or repeatedly.</p> <p>The thesis work was done as a development work and it was ordered by the seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä from the city of Kuopio. The purpose of the development work was to produce in collaboration with the orderer a card-sized flyer about sexual harassment. In the card it is said what sexual harassment is and how to act when you encounter it. In the flyer is a QR-code which forwards you to the website of Mannerheimin lastensuojeluliitto where you can find more information about sexual harassment. On the site there are different forums and opportunities to tell about your experiences of sexual harassment to a trained professional.</p> <p>The aim of the development work is to wake young people to understand, what sexual harassment is and to encourage them to tell about it and get help. The purpose of the flyer is to reduce sexual harassment amongst the youth. In front of the flyer the slang of the youth and highlighted colors are used to make it noticeable. The product was brought up in tight collaboration with the orderer to ensure that the final product meets their very needs.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Sexual harassment, sexuality, flyer, young and development work</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	SEKSUAALISUUS	7
2.1	Seksuaalisuuden kehittyminen	7
2.2	Seksuaalikasvatus	9
3	SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ	10
3.1	Seksuaalinen häirintä sosiaalisessa mediassa	11
3.2	Seksuaalinen häirintä kouluissa ja harrastuksissa	12
3.3	Seksuaalisen häirinnän, seksuaalisen ahdistelun ja seksuaalisen hyväksikäytön väliset erot	12
3.4	Mitä seksuaalinen häirintä voi aiheuttaa nuorelle?	13
3.5	Seksuaaliseen häirintään puuttuminen.....	14
4	SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN YLEISYYS NUORTEN KESKUUDESSA	15
5	FLYER SOSIAALISEN MARKKINOINNIN KEINONA.....	17
6	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	19
7	KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI	20
7.1	Ideointi- ja suunnitteluvaihe	20
7.2	Käynnistys- ja toteutusvaihe	21
7.3	Päättämis- ja arviointivaihe.....	22
8	POHDINTA.....	24
8.1	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	25
8.2	Ammatillinen kasvu	27
8.3	Jatkotutkimus- ja kehittämisideat.....	28
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	29
	LIITE 1: NUORILLE JAETTAVA FLYER SEKSUAALISESTA HÄIRINNÄSTÄ	34

1 JOHDANTO

Seksuaalisuus on ihmisen synnynnäinen ominaisuus, joka antaa valmiuden kokea fyysistä ja psyykkistä mielihyvää. Seksuaalisuus ohjaa ihmisen ajattelua, tunteita sekä tekoja. (Apter, Väisälä ja Kaimola 2006, 450–451.) Seksuaalisuuden kehittyminen alkaa syntymästä ja sen kehitys jatkuu läpi elämän portaittain. Jokaisella ikäkaudella on sille ominaiset seksuaalisen kehityksen haasteet, joiden avulla tutustutaan omaan seksuaalisuuteen sekä sen toteuttamiseen. (Väestöliitto 2014.)

Seksuaalisella häirinnällä voi olla moniulotteiset ja pitkäkestoiset vaikutukset terveyteen, sillä seksuaalinen trauma järkyttää psyykkistä, fyysistä, emotionaalista, seksuaalista sekä sosiaalista tasapainoa (Gruber ja Fineran 2008, 4; Väestöliitto 2016). Seksuaalista häirintää ovat esimerkiksi sukupuolisesti vihjailevat eleet ja ilmeet, kaksimieliset vitsit, härskit puheet sekä vartaloon tai pukeutumiseen liittyvät huomautukset. Seksuaalissävytteiset viestit, fyysinen koskettelu, vaatteiden nykiminen paljaan ihon näkemisen toivossa, alusvaatteiden sopimaton koskettelu, kaula-aukkoon tai alushousuihin kurkkiminen, huorittelu tai homottelu ja seksistä vihjailu luokitellaan myös seksuaaliseksi häirinnäksi. (Vilkka 2011, 35; MLL 2017b.)

Seksuaalinen häirintä on nuorten keskuudessa valitettavan yleistä ja sitä voi tapahtua internetissä, puhelimen välityksellä tai kasvotusten ja sen kokijoina voivat olla kaikki - tytöt, pojat, nuoret tai aikuiset (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017b; Vilkka 2011, 73). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kouluterveyskyselyn (2013) mukaan seksuaalista häirintää 8.–9.-luokkalaisista tytöistä on kokenut yli 60 prosenttia ja pojista lähes puolet (THL 2016). Pohjois-Savossa kouluterveyskyselyyn vuonna 2013 vastanneista pojista 45 prosenttia ja tytöistä 63 prosenttia on kokenut seksuaalista häirintää joskus tai toistuvasti (THL 2013a, 22; THL 2013b, 22).

Opinnäytetyömme tilaajana toimii Kuopion kaupungin seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä. Työryhmän tehtävänä on toteuttaa ja juurruttaa *"Edistä, ehkäise ja vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmaa 2014–2020"* käytäntöön sekä paikallisella että alueellisella tasolla. Seksuaaliterveyden työryhmän toimintaohjelma on suunnattu koko väestölle. (Kuopio, 2017.)

Aiheemme on ajankohtainen, sillä syksyllä 2017 seksuaalinen häirintä nousi maailmanlaajuisesti keskustelun aiheeksi *#metoo*-kampanjan myötä. Kampanjan aikana julkisuuden henkilöt ovat tuoneet julki omia kokemuksiaan ja aihe oli esillä esimerkiksi monissa television keskusteluohjelmissa. (Hanhinen 2017; A-teema 2017). Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jonka tarkoituksena on tuottaa yhteistyössä tilaajan kanssa korttikokoinen flyer nuorten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä. Flyerissä on QR-koodi, joka ohjaa lukijan Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetti-sivuille, josta nuoret saavat lisää tietoa seksuaalisesta häirinnästä.

Opinnäytetyömme tavoitteena on flyerin avulla herätellä nuoria ymmärtämään, mikä on seksuaalista häirintää ja rohkaista heitä kertomaan asiasta ja puuttumaan siihen. Tilaajan tavoitteena on saada seksuaalisesta häirinnästä materiaalia, jota voi käyttää seksuaalikasvatuksen tukena ja seksuaalisen

häirinnän ennaltaehkäisyssä. Omana tavoitteenamme on lisätä tietoaamme seksuaalisesta häirinnästä, jotta pystymme hyödyntämään sitä tulevaisuudessa työelämässä toimiessamme terveydenhoitajana ja kättilöinä.

2 SEKSUAALISUUS

Seksuaalisuus on ihmisen luontainen ominaisuus, joka antaa valmiuden kokea fyysistä ja psyykkistä mielihyvää. Se ohjaa ihmisen ajattelua, tunteita sekä tekoja. Seksuaalisuus sisältää sekä biologisen lajin säilymisen tarpeen että luontaisen mielihyvän kokemisen halun. Seksuaalisuus mielletään usein virheellisesti ainoastaan fyysiseksi kanssakäymiseksi. Seksi on osa seksuaalisuuden toteuttamista, kun taas seksuaalisuus määrittää kokonaisuudessaan sen, mitä olemme. (Apter, Väisälä ja Kaimola 2006, 450–451.)

Maailman terveysjärjestö (WHO) määrittelee seksuaalisuuden seuraavasti: "*Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, seksuaaliset suhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasia, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen*". (THL 2016.)

2.1 Seksuaalisuuden kehittyminen

Seksuaalisuuden kehittyminen alkaa syntymästä ja sen kehitys jatkuu portaittain läpi elämän. Jokaisella ikäkaudella on ominaiset seksuaalisen kehityksen haasteet ja tarpeet, joiden avulla tutustutaan omaan seksuaalisuuteen sekä sen toteuttamiseen. (Väestöliitto 2014.)

0–1-vuotiaana vauva saa turvallisuuden tunnetta erilaisten aistien kokemisesta. Oman kehon tutkiminen aistien avulla on vauvan tutustumista omaan seksuaalisuuteensa ja tarkoitukseton sukupuolielinten koskettelu onkin vauvalle tavanomaista. Vauva voi kuunnella, katsella, maistella ja haistella myös kaikkea ympärillä olevaa. (WHO 2010, 25.)

Taaperoiässä (2–3-vuotiaana) lapsi tiedostaa oman erillisen itsensä ja kehonsa. Sukupuoli-identiteetti alkaa kehittyä ja lapsi ymmärtää olevansa tyttö tai poika. Lapsi on kiinnostunut omasta ja toisten ihmisten kehoista sekä niiden eroavaisuuksista. Taapero voi myös tutkia kehoaan ja sukupuolielimiään sekä esitellä niitä muille. Lapsi voi alkaa kosketella sukupuolielimiään tarkoituksella, koska saa siitä mielihyvää. Sosiaaliset normit alkavat hahmottua ja lapsi oppii erottamaan, mitä saa ja mitä ei saa tehdä. (WHO 2010, 25.)

Leikki-iässä (4–6-vuotiaana) lapsen sosiaalinen elämä vilkastuu. Leikki-ikäinen aloittaa kerhon, päivähoiton tai esikoulun. Lapsi oppii lisää sosiaalisia normeja ja ymmärtää, että sukupuolielimiin tutustuminen julkisesti ei ole sopivaa. Lapsi voi tutustua itseensä ja kehoonsa leikin kautta, esimerkiksi lääkäri- ja kotileikit ovat tavallisia. Kiinnostuminen biologisesta lisääntymisestä ja vauvojen alkuperästä herää ja lapsi saattaa kysellä vanhemmiltaan vauvan syntymästä. Lapsi tiedostaa sukupuolensa

olevan pysyvä ja alkaa muodostaa käsitystä sukupuolirooleista luokittelemalla tyttöjen ja poikien toimintatapoja. (Väestöliitto 2014.)

7–9-vuotiaana lapsesta on epämukavaa riisuutua aikuisten läheisyydessä eikä alastomuus ole enää niin luonnollista kuin aiemmin. Lapsi kyselee vähemmän seksistä, mutta on kuitenkin yhtä kiinnostunut siitä kuin aiemmin. Lapsella on fantasioita, jotka käsittelevät ympäristöä, rakkautta ja joskus ne voivat koskea myös saman sukupuolen edustajaa. Fantasioissa lapsi voi sekoittaa todellisen elämän ja fantasian keskenään. Tytöt ja pojat ovat omissa ryhmissään, tarkkailevat toisiaan ja heillä esiintyy usein näyttämisen halua sekä esittämistä. Lapsi saattaa keksiä seksuaalissävyytteisiä vitsejä, mutta ei kuitenkaan ymmärrä sanomaansa. Tässä iässä lapsi kokee ensimmäiset rakastumisen tunteet. (WHO 2010, 26.)

Varhaispuberteetissa eli esimurrosiässä 10–11-vuotiaana lapsen sukupuolihormonien tuotanto kiihtyy, mikä vaikuttaa nuoren käyttäytymiseen ja fyysiseen kehittymiseen. Tyttöillä alkaa rintojen kasvu ja pituuskasvu kiihtyy. Tyttöjen puberteetti eli murrosikä alkaa yleensä noin kaksi vuotta poikia aiemmin. Varhaispuberteetin aikana lapsen mielialat vaihtelevat, hän kiinnostuu enemmän aikuisten seksuaalisuudesta sekä hankkii seksuaalissävyytteistä tietoa kirjoista, internetistä ja muualta ympäristöstä. Seksuaalisuudesta puhuttaessa lapsi on kuitenkin välinpitämätön ja kiusaantunut. Varhaispuberteetissa nuoret alkavat tapailla toisiaan ja tehdä varovaisia fyysisiä lähestymisyrityksiä, kuten kädestä kiinni pitämistä ja poskisuukkoja rakkauden kohteitaan kohtaan. (WHO 2010, 26.)

12–15-vuotiaana myös poikien puberteetti alkaa. Fyysinen kehitys on valtava, pituuskasvu kiihtyy kasvupyrähdykseksi, kivekset ja penis alkavat kasvaa. Häpy- ja kainalokarvoitus lisääntyy, äänenmurros alkaa, viikset ja parta alkavat kasvaa. Ensimmäinen ejakulaatio eli siemensyöksy pojilla tapahtuu noin 13 vuoden iässä. Se tarkoittaa sitä, että poika on sukukypsä ja kykenevä siittämään lapsen. Tyttöillä jo aikaisemmin alkanut puberteetti jatkuu edelleen. Heidän häpy- ja kainalokarvoitus alkavat kasvaa, mutta pituuskasvu rauhoittuu. Kuukautiset alkavat tytöillä keskimäärin 12 vuoden iässä, jolloin tyttö on sukukypsä ja kykenevä tulemaan raskaaksi. (WHO 2010, 26–27.)

Poikien masturbointi saattaa lisääntyä enemmän tyttöihin verrattuna. Omasta kehosta ollaan usein epävarmoja sen suurien muutosten vuoksi. Totuttelu muuttuneeseen kehoon alkaa ja nuori saattaa tuntea olonsa epävarmaksi tai kiusaantuneeksi. Nuoren seksuaalinen minäkuva kehittyy. He tiedostavat olevansa kykeneviä harrastamaan seksiä, joten itsensä kaunistaminen on heille tärkeää. Ulkonäköön liittyvä itsetunto on kuitenkin epävarma ja muiden mielipiteet vaikuttavat nuoreen voimakkaasti. Nuori alkaa kiinnostua samanikäisistä seksuaalisesti ja seksuaalinen suuntautuminen alkaa vähitellen selvitä. Ensimmäinen todellinen rakkaus koetaan usein tässä iässä ja ensimmäiset suhteet alkavat. Nuoret flirttailevat keskenään. Seksuaalinen kanssakäyminen etenee suuteluun ja hyväilyyn. (WHO 2010, 27.)

2.2 Seksuaalikasvatus

Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka kuuluvat jokaisen ihmisen perusoikeuksiin (Amnesty International 2017; WHO 2010, 19). Ne käsittävät laajasti seksuaalisuuteen ja seksuaaliterveyteen liittyviä osa-alueita. Jokaisella ihmisellä on oikeus ilman pakottamista tai väkivallan uhkaa seksuaalikasvatukseen, kehon koskemattomuuden kunnioittamiseen, hakea ja saada seksuaalisuuteen liittyvää tietoa, kumppanin valintaan, yhteiseen tahtoon perustuviin seksuaalisiin suhteisiin sekä tavoitella tyydyttävää, turvallista ja nautinnollista seksielämää. (THL 2014.) Seksuaalioikeuksille ei ole olemassa yhtä ainoaa määritelmää, vaan useat määritelmät tukevat toisiaan (Väestöliitto 2017).

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan lapsilla ja nuorilla on oikeus saada tietoa ja seksuaalikasvatusta sekä seksuaaliterveyttä edistäviä terveydenhoitopalveluita (THL 2014). Suomessa seksuaalikasvatus on jaettu ikätasoiseen seksuaalikasvatukseen (Väestöliitto 2017). Seksuaalikasvatus on osa opetussuunnitelmaa ja sitä toteutetaan päiväkodeissa sekä kouluissa (Kontula ja Meriläinen 2007, 10). Pää tavoitteena nuorilla pidetään tasapainoisen minäkuvan kehittymistä ja seksuaalisuuden kehittymisen tukemista. Seksuaalikasvatus tukee nuoria ymmärtämään seksuaalisuuttaan, jotta he voivat luoda turvallisia suhteita ja kantaa vastuun omasta ja muiden seksuaaliterveydestä. (WHO 2010, 19–22.)

3 SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Seksuaalista häirintää ovat sukupuolisesti vihjailevat eleet ja ilmeet, kaksimieliset vitsit, härskit puheet sekä vartaloon, pukeutumiseen ja yksityiselämään liittyvät huomautukset tai kysymykset. Myös seksuaalissävyytteiset viestit, sähköpostit, kirjeet, puhelinsoitot, fyysinen koskettelu, vaatteiden nykiminen paljaan ihon näkemisen toivossa, alusvaatteiden sopimaton koskettelu, kaula-aukkoon tai alushousuihin kurkkiminen, huorittelu tai homottelu, seksistä vihjailu tai muut ehdotukset ja vaatimukset ovat seksuaalista häirintää, jos toiminta on seksuaalisesti värittyä. (Vilka 2011, 35; MLL 2017b.) Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta säädetyn lain (1986/609, 7 §) mukaan seksuaalinen häirintä käsittää sanattoman ja sanallisen sekä fyysisen käytöksen, joka loukkaa tarkoituksellisesti yksilön fyysistä tai henkistä koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintä on luonteeltaan yksilöä alistavaa, uhkaavaa sekä nöyryyttävää ei-toivottua käytöstä uhria kohtaan.

Seksuaalisesti värittyä tasa-arvoista vitsailua ja pilailua ei tule sekoittaa seksuaaliseen häirintään. Riippuu yksilön aiemmista kokemuksista, ovatko takamukselle taputtelu, flirttailu tai seksistiset sähköposti- ja tekstiviestit ahdistavia kokemuksia vai päivän piriste. (Vilka 2011, 36–37.) Välillä voi olla mukava kuulla kehuja esimerkiksi ulkonäöstä ja saada huomiota. Mikäli kehuja ja vihjailut tuntuvat kuulijasta epämiellyttäviltä ja jatkuvat kielloista huolimatta, kyseessä on seksuaalinen häirintä. (MLL 2017 b.) Häirintä voi loukata yksilön tai seksuaalivähemmistön seksuaalista identiteettiä. Seksuaalinen häirintä ei ole yleensä riippuvainen henkilön sukupuolesta, vaan kohdistuu esimerkiksi henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin. (Vilka 2011, 34 - 35.) Häirintä tapahtuu usein toistuvien tapahtumien sarjana, harvoin yksittäisenä tapahtumana. Seksuaalinen häirintä tapahtuu usein toisten ihmisten tietämättä, uhrin ja tekijän ollessa kahden. Seksuaalista häirintää voidaan yleisesti pitää vallankäytön välineenä ja sitä on vaikea tunnistaa yksittäisistä tapahtumista. (Vilka 2011, 36–37.)

Seksuaalista häirintää voi tapahtua kaikkialla ja sitä voivat kokea kaikki - tytöt, pojat, nuoret ja aikuiset. Seksuaalinen häirintä on aina väärin. (MLL 2017 b.) Seksuaalista häirintää tapahtuu kasvo- tusten, internetissä sekä puhelimen välityksellä (Vilka 2011, 73). Vilkan (2011) haastattelema Rikosuhripäivystyksen työntekijä Niina kertoo, että nuorten keskuudessa seksuaalista häirintää tapahtuu bileissä, kesäisin musiikkifestivaaleilla ja juhlaristeilyillä. Tapauksissa on usein mukana alkoholi ja päihteet, jotka voivat viedä harkintakyvyn ja muistin. Nuori ei välttämättä uskalla hakeutua avun piiriin, koska tietää alkoholin käytön olevan alaikäisiltä kiellettyä. (Brusila ym. 2009, 34.)

3.1 Seksuaalinen häirintä sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisella mediallyä tarkoitetaan internetin palveluita ja sovelluksia, joissa käyttäjät voivat kommunikoida keskenään ja tuottaa omaa sisältöä, kuten kuvia, tekstejä, videoita ja keskusteluja (Hintikka 2008; Rongas ja Honkonen 2016). Sen tunnuspiirteitä ovat helppokäyttöisyys, maksuttomuus sekä mahdollisuus toimia anonyymisti. Toiminta sosiaalisessa mediassa lisää sosiaalisuutta, yhteisöllisyyttä ja auttaa verkostoitumaan. (Hintikka 2008.) Sosiaaliseen mediaan kuuluvat esimerkiksi erilaiset blogit, Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat, YouTube ja WhatsApp (Rongas ja Honkonen 2016).

Yksinäiset, seuraa etsivät nuoret, ovat vaarassa joutua häirinnän uhreiksi internetissä (Brusila ym. 2009, 32). Seksuaalinen häirintä internetissä on yleensä pitkäkestoista. Internetissä nuorten keskuudessa liikkuu aikuisia, jotka valehtelevat ikänsä nuoremiksi, koska tietävät seksuaalisen kanssakäymisen olevan kiellettyä alle 16-vuotiaiden kanssa. Seksuaalisen häirinnän tunnusmerkistö täyttyy, jos internet-tuttava ehdottaa web-kameran edessä riisuutumista, itsetyydytystä tai seksin harrastamista, eroottisten kuvien lähettämistä tai muuta epämiellyttävää toimintaa, kertoo intiimeistä asioistaan tai johdattelee keskustelun usein seksiin. (MLL 2017a.)

Internetissä henkilö voi esiintyä jossakin roolihahmossa ilman, että oma keho on nähtävillä, mikä mahdollistaa sanallisen häiriköinnin ja aggressiivisuuden. Vilkan (2011, 177) haastatteleva poliisi kertoo seksuaalisen häirinnän ilmenevän internetissä esimerkiksi kuvanmuokkauksena, jolloin seksuaalisen kohteen kasvot liitetään toiseen vartaloon, perustetaan profiili toisen nimellä ja ladataan sinne virheellisiä tietoja henkilön seksuaalisista mieltymyksistä.

EU Kids Online -tutkimusverkosto (2010) on tutkinut 9–16-vuotiaiden lasten (n=142) nettiturvallisuutta 25:ssä Euroopan maassa. Tutkimuksen mukaan 15 prosenttia tutkimukseen vastanneista 11–16-vuotiaista eurooppalaisista on saanut kavereiltaan ”*seksuaalisia viestejä tai kuvia, puhetta seksistä, kuvia alastomista ihmisistä tai ihmisistä harrastamassa seksiä*”. 3 prosenttia vastanneista kertoo lähettäneensä edellä mainittuja viestejä. Noin neljännes lapsista, jotka ovat saaneet kuvia tai viestejä, ovat vaivautuneet siitä. Yksi kahdeksasta viestejä saaneista lapsista on ollut melko tai erittäin järkyttynyt seksuaalisista kuvista tai viesteistä. Näistä lapsista 40 prosenttia esti viestin lähettäneen henkilön ja 38 prosenttia poisti kyseisen viestin. Tutkimuksen mukaan lapsia pitäisi enemmän rohkaista käyttämään hallintakeinoja seksuaalisten viestien ja kuvien lähettäjiä kohtaan.

3.2 Seksuaalinen häirintä kouluissa ja harrastuksissa

Aaltosen (2006, 297–298) mukaan kouluissa tapahtuvaa häirintää verrataan kiusaamiseen ja sen ilmenemistä voidaan tarkastella pitkällä aikavälillä. Seksuaalisen häirinnän kokemiseen vaikuttaa myös oman aseman tai roolin muutos kouluyhteisössä. Koulu koetaan sekä painajaismaisena että seksuaalisesta häirinnästä vapaana paikkana. Nuoret erottavat harrastuksissa tapahtuvaa häirintää siten, että juhlissa korostuu heteroseksuaalisen huomion antaminen ja saaminen. Kotibileissä usein tyttöihin kohdistuvat häirintä ja diskossa nuorten vähäpätöisenä pitämä ”puristelu” mielletään usein kiinnostuksen ilmaisuksi. Pojat kertovat kokevansa etenkin uimahallissa seksuaalista häirintää.

Nuoret kokevat seksuaalisen häirinnän olevan tavallista tietyissä tiloissa, kuten vapaa-ajan viettopaikoissa. He pitävät siellä tapahtuvaa häirintää osittain asiaan kuuluvana, mutta ei-toivottuna huomiona. Nuoret tiedostavat riskin tulla seksuaalisesti häirityksi, mutta samaan aikaan he kokevat saavansa myös positiivista huomiota, jolloin tiloihin liittyvät riskit sekoittuvat jännitykseen, pelkoon ja mielihyvään. Tytöt ja pojat kertovat kokevansa riskit erilaisina. (Aaltonen 2006, 298.)

3.3 Seksuaalisen häirinnän, seksuaalisen ahdistelun ja seksuaalisen hyväksikäytön väliset erot

Seksuaalisessa häirinnässä seksuaalisuus ja seksi ovat häirinnän keinoja, eivät niinkään toiminnan päämäärä toisin kuin seksuaalisessa hyväksikäytössä (Vilkkä 2010, 36). Seksuaalinen häirintä on rinnastettu sukupuoliseen häirintään, mikä on kriminalisoitu tasa-arvolaisissa (1986/609). Laki määrittää työnantajan velvollisuuden puuttua työpaikalla tapahtuvaan seksuaaliseen tai sukupuoliseen häirintään. (Tasa-arvolaki 1986/609; Vilkkä 2010, 34).

Teot, jotka loukkaavat seksuaalista itsemääräämisoikeutta, kuten vastentahtoinen koskettelu, ovat lain mukaan seksuaalista ahdistelua (Rikoslaki 1998/563; MLL 2017c). Rikoslain (1998/563) 20. luvun 5a §:n mukaan seksuaalisesta ahdistelusta rangaistukseksi voidaan määrätä sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä lain mukaan on, jos aikuinen harrastaa seksiä tai on muussa seksuaalisessa kanssakäymisessä alle 16-vuotiaan kanssa. Seksuaaliseksi hyväksikäytöksi katsotaan myös tilanne, jos vanhempi, opettaja tai muu läheisessä suhteessa oleva aikuinen henkilö harrastaa seksiä tai esimerkiksi suutelee alle 18-vuotiaan kanssa. (Rikoslaki 1998/563; Vilkkä 2011, 22; MLL 2017c.)

Seksuaaliseksi hyväksikäytöksi ei katsota lasten välistä seksuaalista kanssakäymistä, jos lasten iässä tai henkisessä ja fyysisessä kehityksessä ei ole paljon eroa (Vilkkä 2001, 22). Seksuaalisesta hyväksikäytöstä voi saada sakkoa tai enintään neljä vuotta vankeutta. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeusrangaistus on vähintään neljä kuukautta, mutta enintään neljä vuotta. (Rikoslaki 1998/563.)

3.4 Mitä seksuaalinen häirintä voi aiheuttaa nuorelle?

Seksuaalisella häirinnällä voi olla moniulotteiset ja pitkäkestoiset vaikutukset terveyteen. Nuori on aikuista haavoittuvaisempi seksuaalisen häirinnän tilanteissa. Yksikin nuoreen kohdistuva häirintä saattaa riittää traumatisoimaan hänet. (Gruber ja Fineran 2008,4; Väestöliitto 2016.) Seksuaalinen trauma järkyttää henkilön psyykkistä, fyysistä, emotionaalista, seksuaalista ja sosiaalista tasapainoa (Väestöliitto 2016). On tutkittu, että seksuaalista häirintää kokeneilla on muuta väestöä enemmän masentuneisuutta, surumielisyyttä, inhoa, ruokahaluttomuutta, painajaisia, unihäiriöitä sekä itsetunnon laskua elämänsä aikana. (Gruber ja Fineran 2008, 4.)

Tytöt ja pojat oireilevat eri tavoin. Pojilla seksuaalisen häirinnän aiheuttama trauma näkyy yleensä erilaisina käytöshäiriöinä, väkivaltaisuuksina, itsetuhoisuutena tai riippuvuutena. Masennus- ja ahdistusoireet ovat taas tyttöillä yleisempiä. Tavallisesti pojat eivät puhu tapahtuneesta, minkä vuoksi sen katsotaan vaikuttavan päihde- ja väkivaltakierteeseen ajautumiseen. Nuoren persoonallisuuden äkilliset muutokset tai käyttäytymisen muuttuminen äärisuuntiin on aina vakava merkki. Ne voivat kertoa psyykkisestä ylikuormittumisesta. (Brusila ym. 2009, 40–41.)

Seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutunut nuori kokee usein syyllisyyttä tapahtuneesta, mikä voi aiheuttaa pakonomaista seksuaalista käyttäytymistä, eristäytymistä sosiaalisista suhteista, toimintakyvyttömyyttä, ahdistusta ja itsetuhoisuutta (Väestöliitto 2016; Brusila ym. 2009, 39). Häirinnän tekijä vahvistaa tietoisesti nuoren syyllisyyden ja häpeän tunteita. Jos nuori on kokenut mielihyvää viettelyvaiheessa, syyllisyyden ja häpeän tunteet voivat kasvaa suunnattomiin mittasuhteisiin. Nuori voi käyttää selviytymiskeinoina tapahtuman kieltämistä, vähätellä sitä tai käyttää päihteitä parantaakseen oloaan. (Brusila ym. 2009, 34.)

Nuoren kokema häpeä vahvistuu suhteessa, jossa on seksiä. Jos nuori ei ole käsitellyt seksuaalista traumaansa, hän saattaa käyttää seksiä rankaisukeinonaan, eikä anna itselleen lupaa nauttia siitä. Nuori saattaa myös kokea kehonsa likaiseksi ja sukupuolielimensä epämiellyttäväksi. Se voi johtaa jatkuvaan peseytymiseen ja nuori saattaa peittää kehonsa ylisuurilla vaatteilla. (Brusila ym. 2009, 41–42.) Seksuaalinen trauma voi näkyä myös vihan tunteena tilanteissa, joissa esimerkiksi seurustelukumppani osoittaa hellyyttä (Väestöliitto 2016).

Seuraukset seksuaalisesta häirinnästä eivät välttämättä tule heti esille. Väestöliiton seksologian johtavan asiantuntijan Tarja Santalahden (2016) mukaan seksuaalinen trauma voi näkyä myöhemmin jonkun elämäntilanteen pakonomaisena kontrollointina, erilaisina fobioina tai uni- tai syömishäiriöinä. Haittavaikutukset saattavat nousta pintaan vaikeiden elämäntilanteiden yhteydessä vuosienkin päästä. Seksuaalista häirintää kokeneet tytöt voivat pelätä kohtuuttomasti gynekologisia tutkimuksia ja toimenpiteitä. Aikuisuudessa lisänä voi olla äärimmäisen voimakas synnytyspelko. (Brusila ym. 2009, 41.)

3.5 Seksuaaliseen häirintään puuttuminen

Seksuaalisen häirinnän yleisyyden tiedostaminen ja aiheen esiin nostaminen yleisessä keskustelussa ovat madaltaneet kynnystä puuttua siihen. Seksuaalista häirintää kokeneille on tarjolla erilaisia tukiverkostoja internetissä ja esimerkiksi kouluilla on velvollisuus puuttua seksuaaliseen häirintään. (Tassa-arvovaltuutettu 2017.) Kouluissa opettajilla on velvollisuus puuttua seksuaaliseen häirintään välittömästi. Häirintään puuttumista tai sen julkituontia ei saa jättää nuoren vastuulle. Häirinnän sisältäessä rikokseksi luokiteltuja toimintoja, kuten seksuaalista väkivaltaa tai pahoinpitelyä, aikuisella on velvollisuus rohkaista nuorta tekemään rikosilmoitus. (Aaltonen 2012, 99.)

Seksuaaliseen häirintään puuttuminen on hyvä aloittaa määrittelemällä nuorille, mitä se on. Nuoret voivat tehdä paremmin tietoisia ratkaisuja eivätkä ajaudu ryhmän mukana häirintään, kun tiedostavat, mitä seurauksia siitä voi syntyä. (Aaltonen 2012, 99.) Kouluissa seksuaalisesta häirinnästä voi perusopetuslain momentin 35a ja 36 mukaan seurata kasvatuskeskustelu tai jälki-istunto. Seurauksena voi myös olla oppilashuollollisia toimia, keskustelu huoltajien ja oppilaiden kanssa sekä ilmoitus poliisille. (Perusopetuslaki 1998/628; Vuorenmäen koulu 2017.) Nuorten kanssa on hyvä pohtia turvallisia ja väkivallattomia keinoja seksuaalisen häirinnän lopettamiseksi ja kertoa, kuinka toimia häirintää kohdatessa (Aaltonen 2012, 99).

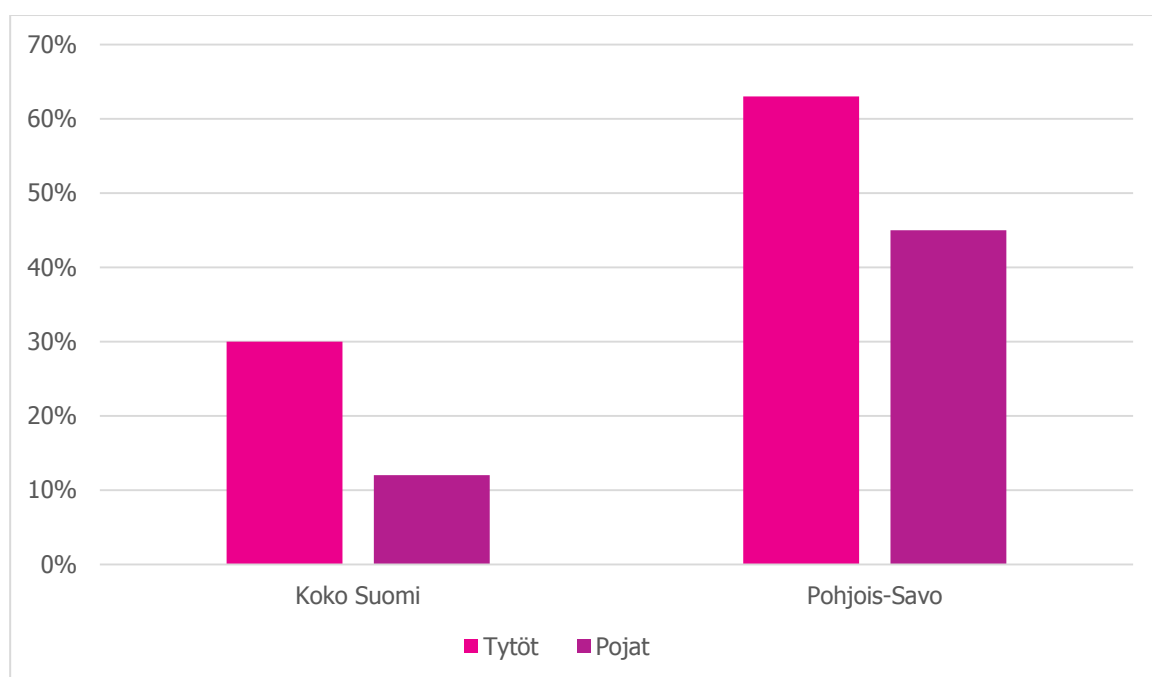
Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Pelastakaa Lapset Ry ovat yhteistyössä laatineet ohjeistuksen seksuaalista häirintää kokeville nuorille. Ohjeistuksessa nuoria kehoitetaan kieltäytymään jämäkästi ja poistumaan paikalta, jos tilanne tuntuu ahdistavalta ja yksityisyyttä loukkaavalta. Seksuaalisesta häirinnästä kannattaa kertoa aina luotettavalle aikuiselle, kouluterveydenhoitajalle tai -kuraattorille. (MLL 2017b; Pelastakaa Lapset Ry 2017.) Jos seksuaalinen häirintä jatkuu, on hyvä kirjoittaa ylös tapahtumapaikat ja -ajat, mitä tapahtui ja ketä oli paikalla sekä säilyttää viestit, kirjeet ja sähköpostiviestit, joita voi käyttää todisteina tapahtuneista. Niillä on merkitystä myöhempien mahdollisten toimenpiteiden kannalta. (Kemi-Tornio ammattikorkeakoulun johtoryhmä 2012, 3; Aaltonen 2012, 100.)

Internetissä on nuorille suunnattuja sivustoja, jotka tarjoavat muun muassa tietoa ja tukea seksuaalisuudesta, seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä ja turvallisesta seksistä. Näitä sivustoja ylläpitävät luotettavat toimijat, kuten Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset Ry, Rikosuhripäivystys ja Helsingin nettipoliisi. Nuoret voivat ottaa yhteyttä anonyymina ja saada tietoa ja vastauksia kysymyksiinsä. (MLL 2017b.)

Seksuaalisesta traumasta voi toipua. Se kuitenkin vaatii riittävän pitkää keskusteluapua, koska syyllisyyden, häpeän ja ahdistusreaktioiden läpikäyminen voi kestää useita vuosia. Väestöliiton erityisasiantuntija Kirsi Portaan (2016) mukaan nuoren selviytymistä edistää koko perheen keskusteluapu. Nuoret ovat kuitenkin usein haluttomia puhumaan kokemuksistaan ja eivät aina osaa sanoittaa niitä. Uhriksi joutuminen on myös nuorten mielestä noloa ja he eivät osaa arvioida omaa avuntarvettaan. (Brusila ym. 2009, 40.)

4 SEKSUAALISEN HÄIRINNÄN YLEISYYS NUORTEN KESKUUDESSA

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna seksuaalinen häirintä kohdistuu usein tyttöihin ja naisiin. Heidän kohdallaan seksuaalista häirintää voi kokea kuka tahansa ikään, ulkonäköön, etniseen taustaan tai seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta. Miesten kokema seksuaalinen häirintä on vasta nousemassa julkiseen keskusteluun. 19 prosenttia alle 35-vuotiaista miehistä on kokenut seksuaalista häirintää naisilta, selviää Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvobarometri 2008:sta. Miehistä seksuaalista häirintää kokee useammin homo- kuin heteroseksuaalit. (Vilkka 2011, 70.) Seksuaalisilla vähemmistöillä on suurempi riski joutua seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Sateenkaarinuorille teetetyn kyselyn mukaan jopa yli 80 prosenttia transnuorista on kokenut seksuaalista häirintää. (Gruber ja Fineran 2008 1; Alanko 2014.)

KUVIO 1. Seksuaalista häirintää kokeneet 8.- ja 9. -luokkalaiset vuonna 2013 (Mukaellen THL 2015a, 14; THL 2015b, 14; THL 2013a, 22 ja THL 2013 b, 22).

Kuten kuviossa 1 esitetään, THL:n teettämän kouluterveyskyselyn (2013) mukaan 30 prosenttia koko Suomen 8.- ja 9.-luokkalaisista tytöistä ja 12 prosenttia pojista on joutunut seksuaalisen häirinnän kohteeksi viimeisen vuoden aikana. THL:n kouluterveyskyselyn mukaan valtakunnallisesti 8.- ja 9.- luokkalaisista pojista 11 prosenttia on kokenut seksuaalista häirintää puhelimesta tai netissä vuonna 2013 ja 39 prosenttia tytöistä. Vuonna 2015 vastaavat luvut olivat pojilla 10 prosenttia ja tytöillä 28 prosenttia. Vuonna 2015 seksuaalista häirintää julkisissa tiloissa 8.- ja 9. -luokkalaisista on kokenut 6 prosenttia pojista ja 16 prosenttia tytöistä. (THL 2015a, 14; THL 2015b, 14.) Pohjois-Savossa 8.- ja 9. -luokan pojista vuonna 2013 seksuaalista häirintää joskus tai toistuvasti on kokenut 45 prosenttia ja tytöistä 63 prosenttia (THL 2013a, 22; THL 2013b, 22).

Nuoruusiässä on muita ikäkausia suurempi riski joutua seksuaalisesti häirityksi, koska nuoruudessa elinpiiri laajenee, halutaan osoittaa rohkeutta ja itsenäisyyttä sekä riskinarviokyky ei ole vielä kehit-

tynyt. Nuoret käyttäytyvät usein riskialttiisti ja vanhempien mahdollisuudet suojella ja kontrolloida nuorta vähenevät. Aiemmin traumatisoituneilla nuorilla on ikätovereitaan suurempi riski joutua seksuaalisen häirinnän kohteiksi. Myös ilman läheisyyttä ja hellyyttä jäänyt sekä liian kiltti nuori altistuu helpommin häiriköijän seksuaalissävyytteisille imarteluille sekä ehdotteluille. Erityisen alttiita seksuaaliselle häirinnälle ovat heikkolahjaiset nuoret, joilla voi olla tarve saada hyväksyntää, mutta ei riittäviä valmiuksia tulkita vaaran merkkejä. (Brusila, Hyvärinen, Kallio, Porras ja Sandberg 2009, 30–31, 33.)

5 FLYER SOSIAALISEN MARKKINOINNIN KEINONA

Terveysviestintä on WHO:n mukaan keino, jolla pyritään aikaansaamaan julkista keskustelua terveydestä, levittämään hyödyllistä terveystietoa sekä edistämään terveyttä. (Peda.net s. a.) Käytämme tuotoksemme sosiaalisen markkinoinnin keinona terveysviestintää. Tuotoksemme flyer on siis sosiaalisen markkinoinnin väline, jonka avulla pyrimme välittämään tietoa nuorille seksuaalisesta häirinnästä.

Sosiaalinen markkinointi on prosessi, jossa tutustutaan kohderyhmän toimintamalliin ja pyritään muuttamaan heidän käyttäytymistään. Sitä voidaan hyödyntää terveyden edistämisessä ja sen tavoitteena on yhteiskunnallinen hyöty. (Tukia, Wilsman ja Lähteenmäki 2012, 2, 4–5; Honkanummi 2016, 6.) Sosiaalisessa markkinoinnissa toiminnan muutos täytyy pystyä mittaamaan jollakin tavalla ja on tutustuttava aiheeseen ja siihen liittyviin tutkimuksiin (Honkanummi 2016, 8).

Sosiaalisen markkinoinnin ajatellaan olevan työkalu halutun käyttäytymismuutoksen aikaansaamiseksi. Siinä on tärkeää huomioida asiakaslähtöisyys sekä käyttää jo käytännössä hyväksi havaittuja menetelmiä. (THL 2012, 26.) Tuottamamme flyer toimii sosiaalisen markkinoinnin keinona, sillä se antaa nopean tiedon lukijalle seksuaalisesta häirinnästä. Olemme myös panostaneet sen huomiota herättävään ulkonäköön, jolloin se tavoittaa kohderyhmän paremmin.

Käytämme sosiaalisen markkinoinnin prosessia työssämme, koska olemme ensin tutustuneet nuorten keskuudessa tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään ja pyrimme vähentämään sitä antamalla heille tietoa seksuaalisesta häirinnästä ja siihen puuttumisesta flyerin avulla. Seksuaalisen häirinnän vähentymistä nuorten keskuudessa Kuopiossa voidaan mitata terveystarkastuksen avulla, joka tehdään säännöllisesti opinnäytetyömme kohderyhmälle.

Flyer on usein kartongista tehty A6-kokoinen (105 mm x 148 mm) lentolehtinen, jonka tarkoituksena on yleensä mainostaa tuotteita tai erilaisia tapahtumia. Flyer on hyvä markkinointikeino suuren yleisön nopeaan tavoittamiseen. Flyerin visuaalinen ilme on yhteydessä musiikkiin tai nuorisokulttuuriin. Flyerin kohderyhmä onkin yleensä nuoret. (Riemel 2005, 42.)

Kehittämistyön tuotos on jaettava korttikokoinen flyer, jonka avulla yleensä esitellään jotakin palvelua tai organisaatiota (Mediaopas 2017). Hyvä flyer sisältää vähän tekstiä, on selkeä, lyhyt ja helppoluetta. Siihen on tiivistetty asian tärkein sanoma ja se ohjaa lukijan saamaan lisätietoa esimerkiksi QR-koodin avulla. (Painonet 2017.) QR-koodi on toiminnaltaan samanlainen kuin viivakoodi, mutta se sisältää informaatiota sekä vaak- että pystysuunnassa. QR-koodi luetaan mobiililaitteeseen asennetulla ilmaisella sovelluksella, jonka avulla käyttäjä ohjautuu suoraan halutulle internetsivulle. (Jyväskylän yliopisto 2017.)

Flyerin otsikko ja visuaalinen ilme ovat tärkeissä osissa, koska niiden on hyvä herättää kohderyhmän mielenkiinto (Painonet 2017; Riemel 2005, 44). Voimakkaat ja tehokkaat sanavalinnat antavat

vastaanottajalle nopean informaation käsiteltävästä aiheesta. On tärkeää, että asiasta on kerrottu lyhyesti vain kaikista tärkein tieto, mutta mitään olennaista ei silti ole unohdettu. Flyerin tekstissä käytettyjen värien avulla voidaan vedota lukijaan ja kiinnittää tiettyjen asioiden huomio. Oikean värin valitseminen työhön on tärkeää, koska eri värit viittaavat negatiivisiin tai positiivisiin asioihin. Esimerkiksi työssämme käytetty punainen väri symboloi vaaraa, mutta sitä pidetään myös miellyttävänä värinä. (Riemel 2005, 120, 123–124.)

Flyer on tarkoitukseemme sopiva, sillä se on helppo jakaa ja siinä on sopivasti helposti luettavaa tietoa. Pienen kokonsa vuoksi se on helppo sujauttaa taskuun ja lukea myöhemmin. Tuottamassamme flyerissä on QR-koodi, joka ohjaa nuoren MLL:n Nuortennetti -sivuille, josta voi lukea lisää tietoa seksuaalisesta häirinnästä. Sivulla on linkki lasten ja nuorten chatiin ja puhelinnumero lasten ja nuorten puhelimeen, joissa nuoret voivat keskustella toisten nuorten kanssa seksuaalisesta häirinnästä sekä kysyä ammattilaisilta neuvoa. Olemme käyttäneen työn teksteissä punaista väriä tehostamaan sanoja ja tuomaan flyerin takapuolella tärkeimpiä kohtia esille. Flyerin etupuolen sanat ovat poimittu nuorten käyttämästä kielestä ja ne kiinnittävät vastaanottajan huomion.

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa nuorille jaettava flyer seksuaalisesta häirinnästä. Flyer on korttikokoinen, huomiota herättävä ja sisältää keskeisimmät tiedot seksuaalisesta häirinnästä, miten tulee toimia kohdatessa häirintää ja mistä voi saada apua. Flyerissä on QR-koodi, joka ohjaa Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennettiin, jossa nuoret pääsevät lukemaan lisää seksuaalisesta häirinnästä. Nuortennetissä on mahdollisuus keskustella kokemastaan häirinnästä ammattilaisten sekä toisten nuorten kanssa. Valitsimme opinnäytetyömme kohteeksi nuoret, koska aiemmin esitellyt luvut nuorten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä ovat suuria ja halusimme jakaa opinnäytetyömme kautta nuorille tietoa seksuaalisesta häirinnästä. Flyeriä on tarkoitus jakaa erilaisissa nuorille suunnatuissa tapahtumissa, joissa käsitellään seksuaalista häirintää. Tuotoksemme pohjaa tullaan käyttämään myös eri muodoissa seksuaalista häirintää esille tuodessa esimerkiksi infokanavilla.

Opinnäytetyömme tavoitteena on flyerin avulla herätellä nuoria ymmärtämään, mikä on seksuaalista häirintää ja rohkaista heitä kertomaan asiasta sekä puuttumaan siihen. Tilaajan tavoitteena on saada seksuaalisesta häirinnästä materiaalia, jota voi käyttää seksuaalikasvatuksen tukena ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Flyerin avulla tavoitteena on saada nuorten keskuudessa tapahtuva häirintä vähenemään. Omana tavoitteenamme on lisätä tietoa seksuaalisesta häirinnästä, jotta pystymme hyödyntämään sitä tulevaisuudessa työelämässä toimiessamme terveydenhoitajana ja kättilöinä. Tiedoillamme voimme auttaa seksuaalista häirintää kokeneita sekä tunnistaa sen tapahtumista ja puuttua siihen.

7 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI

Kehittämistyö on systemaattista toimintaa, jonka tavoitteena on tutkitun tiedon avulla parantaa ja luoda uusia parempia palveluja, toimintamentelmiä ja tuotantovälineitä (Heikkilä, Jokinen ja Nurmela 2008, 21; Tilastokeskus 2016). Kehittämistyö muodostuu kahdesta osasta: kehitettävästä tuotteesta ja kirjallisesta raporttiosasta (Hakala 2004, 28–29). Kehittämistyö voidaan määritellä prosessiksi, joka koostuu kolmesta selkeästi toisistaan erotettavasta vaiheesta. Ensin täytyy tunnistaa kehittämis-kohde, -haasteet ja tavoitteet sekä suunnitella, miten tavoitteisiin päästään. Toisena prosessiin kuuluu suunnitelman toteutus. Viimeisessä vaiheessa arvioidaan, miten muutostyössä onnistuttiin. Kehittämistyön tarkoituksena on saada aikaan muutos. (Kananen 2012, 19, 53; Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti 2015, 22–23.)

Opinnäytetyön raportissa täytyy tulla ilmi, mitä, miksi ja miten on tehty, millainen opinnäytetyöprosessi on kokonaisuudessaan ollut ja millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Raportista tulee käydä myös ilmi oma arvio prosessista, tuotoksesta ja oppimisesta. Opinnäytetyö mittaa ammatillista ja persoonallista kasvua ja kertoo ammatillisesta osaamisesta. (Vilka ja Airaksinen 2003, 65.) Kehittämistyömme tuotoksena syntyi flyer seksuaalisesta häirinnästä. Tuotoksen tehtävänä on puhutella kohderyhmää ymmärrettävästi ja ammattisanaston käyttöä on vältettävä. Raporttiosiossa on taas keskityttävä tieteelliseen kirjoitustyyliin. (Vilka ja Airaksinen 2003, 65.)

7.1 Ideointi- ja suunnitteluvaihe

Opinnäytetyöprosessi alkoi helmikuussa 2016. Suunnitteluvaiheen alussa valitsimme meitä ryhmänä kiinnostavan aiheen, joka oli vastasyntyneen lonkkaluksaation hoitoon tehtävä potilasopas. Jouduimme kuitenkin vaihtamaan aihetta, mikä hidasti opinnäytetyöprosessimme etenemistä. Uusi aihe kehittämistyöllemme tuli tilaajamme Kuopion kaupungin seksuaaliterveyden edistämisen työryhmän tarpeesta. He halusivat saada nuorille jaettavaa materiaalia seksuaalisesta häirinnästä, koska kouluterveyskyselyn (2015) mukaan Pohjois-Savossa yläkouluikäisten keskuudessa esiintyy paljon seksuaalista häirintää. Työryhmän tehtävänä on toteuttaa *”Edistä, ehkäise ja vaikuta – seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmaa 2014–2020”*, jonka yhtenä painopistealueena on lapset ja nuoret (Raussi-Lehto ja Klemetti 2013, 33). Uuden opinnäytetyöprosessin aloitimme keskustelemalla tilaajamme kanssa tuotoksesta. Heidän toiveenaan oli, että tuotoksen tulee herättää nuorten huomio. Asiasta keskusteltaessa tilaajamme kanssa päädyimme, että tuotos on korttikokoinen flyer, koska sitä on helppo jakaa suurelle yleisölle ja sen voi lukea omassa rauhassa. Flyerin ulkoasun suunnitteluun saimme vapaat kädet, mutta lähetimme tuotoksen säännöllisesti tilaajamme arvioitavaksi.

Aloitimme työmme suunnittelun perehtymällä aiheeseen tutustumalla kirjallisuuteen ja tekemällä muistiinpanoja opinnäytetyömme pohjaksi. Ideat on hyvä kirjoittaa muistiin, sillä runsaat ideat ja mieliekarttojen teko auttavat aiheen rajaamisessa (Hakala 2004, 53, 58). Suunnitteluvaiheessa ongelman määrittelyyn eli syyhyn, mikä opinnäytetyön on ja miksi se tehdään, on hyvä kuluttaa tarpeeksi aikaa, jotta määrittelystä tulee riittävä (Kananen 2012, 53). Opinnäytetyömme aihe eli seksu-

aalinen häirintä nuorten keskuudessa auttoi poimimaan keskeiset käsitteet jo otsikosta. Käsitteiden selkeä määritelmä on tärkeää, jotta ihmiset ymmärtävät käsiteltävän asian samalla tavalla (Heikkilä ym. 2008, 18). Koska keskeinen aiheemme oli seksuaalinen häirintä, tuli se käsitellä raportissamme laajasti. Tilaajan tavoitteena on flyerin avulla saada nuorten keskuudessa tapahtuva seksuaalinen häirintä vähentymään ja nuoret ymmärtämään mitä se on, joten käsitelimme työssä seksuaalisen häirinnän vaikutuksia ja avunsaantia. Toiseksi laajaksi teemaksi valitsimme seksuaalisuuden, koska se vaikuttaa laajasti ihmisen kasvuun ja kehitykseen. Rajasimme seksuaalisuuden käsittelyn nuoruusikään asti, koska nuoret ovat kohderyhmämme. Koska tuotoksemme oli flyer, oli luonnollista myös käsitellä sitä laajemmin raportissa.

Arto	<ul style="list-style-type: none"> • sukupuoli häirintä • nuor?
Chinahl Complete	<ul style="list-style-type: none"> • adolescence • sexual harassment
Academic Search Elite	<ul style="list-style-type: none"> • adolescence • sexuall harassment
SocINDEX with Full text	<ul style="list-style-type: none"> • adolescence • sexual harassment
Springer	<ul style="list-style-type: none"> • adolescen* or teenager • sexual harassment
Mesh	<ul style="list-style-type: none"> • adolescent • sexual harassment

KUVIO 2. Opinnäytetyössä käytetyt tietokannat ja hakusanat

Aiheen rajauksen jälkeen perehdyimme lisää aiheeseen ja etsimme koulumme kirjaston informaation avulla eri tietokannoista (kuvio 2.) tutkimuksia ja artikkeleita, joiden pohjalta aloimme kirjoittamaan työsuunnitelmaa. Kehittämiskohteen taustaa tutkittaessa samasta aiheesta löytyy toisistaan eroavaa tietoa, jolloin on tärkeää kiinnittää huomiota lähdekritiikkiin. Kehittämistyötä tehdessä kirjallisuuden tutustuminen on keskeistä. Se auttaa ymmärtämään aihepiiriä paremmin ja kehittämisen kohde rajautuu sekä tarkentuu selkeämmin. Aiempaa tutkimustietoa samasta aiheesta voidaan hyödyntää myös omassa kehittämistyössä. Tutkimusjulkaisuista voi saada myös vinkkejä ilmiön tutkimiseen käytetyistä menetelmistä. Kehittämistyön parhaimpia lähteitä katsotaan olevan kansainväliset tieteelliset lehdet, koska niissä esitetään syvällisempiä tutkimustuloksia ja ne ovat kirjoja uudempia. (Ojasalo ym. 2015, 24–25, 30.)

7.2 Käynnistys- ja toteutusvaihe

Hyvän valmistelun ja suunnittelun jälkeen aloitetaan kehittämistyön kirjoittaminen. Tässä vaiheessa on tärkeää dokumentoida kaikki, mitä, miten, miksi, millä perusteella ja milloin tehtiin. (Kananen

2012, 38.) Kehittämistöissä, joissa tavoitteena on konkreettinen tuotos, teoria ja käytäntö kulkevat tiiviisti yhdessä koko prosessin ajan. Kehitetyn tuotoksen käytännön ja hyödyllisyyden arviointi ovat tärkeää. (Ojasalo 2015, 37–38.) Flyeriä tehdessä menetelminä olivat yhdessä ideoiminen ja dokumenttianalyysi, jossa tarkastellaan esimerkiksi eri internet -sivuilta tietoa käsiteltävästä aiheesta (Kananen 2012, 47; Ojasalo 2015, 43–44).

Varsinaista kehittämistyön tuotosta eli flyeriä aloimme työstämään tilaajamme toiveiden mukaan. Flyerin suunnittelussa pyrimme noudattamaan hyvän flyerin periaatteita eli selkeyttä ja tekstin vähyttä sekä panostimme huomiota herättävään ulkoasuun. Prosessin aikana lähetimme flyerin useaan kertaan tilaajallemme arvioitavaksi, koska koimme ammattilaisten mielipiteiden olevan arvokkaita flyeria työstäessämme. Kanasen (2012, 86) mukaan organisaatioissa on paljon hiljaista tietoa, jotka vaikuttavat toimintaan ja joiden merkitystä ei kannata unohtaa.

Kehittämistyön aikaisemmassa vaiheessa arviointi suuntaa kehittämistyötä ja antaa palautetta tekijöille (Ojasalo 2015, 47). Korjasimme flyeria tilaajan ehdotusten mukaan ja hienosäädimme ulkoasua sopivammaksi, minkä jälkeen flyeria ei ollut enää tarve muokata ja tilaajamme oli siihen tyytyväinen. Kuopion kaupungin viestintäpäällikkö hyväksyi tuotoksemme, joten saimme kaupungin suostumuksen sen painamiseen ja jakamiseen. Arvioitimme flyeria myös opponenteillamme ja kättilötyön lehtorilla. Opponenttien mielestä flyer on huomiota herättävä, sisältää hyvin pääasiat ja punainen väri on oikea valinta korostamaan tekstiä. Ohjaavan opettajamme kanssa kävimme keskustelua raportin sisällöstä sähköpostitse ja kasvotusten. Teimme korjauksia työhömmme hänen ehdotuksiensa mukaan.

7.3 Päättämis- ja arviointivaihe

Arviointivaiheessa tarkastellaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja kehitetään työtä. Arvioinnin pätevyys edellyttää kehittämistyön tavoitteiden ja prosessin tuntemusta sekä tarkkaa kuvaamista. (Kananen 2012, 53; Ojasalo 2015, 47.) Kehittämistyön luonne on se, että työn etenemistä pyritään arvioimaan koko prosessin ajan (Kananen 2012, 53). Kehittämistyön tuotosta arvioitaessa kriteereinä voidaan käyttää merkittävyyttä, yksinkertaisuutta, helppokäyttöisyyttä ja sovellettavuutta muihin yhteyksiin. Arviointi menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi havainnointia, kyselyä tai osallistuneiden haastatteluja. (Ojasalo 2015, 47–48.)

Kehittämistyömme ollessa valmis aloimme miettimään, kuinka saavutimme tavoitteet ja onnistuimme meko työssämme suunnitelman mukaan. Tavoitteenamme oli tuottaa huomion herättävä flyer seksuaalisesta häirinnästä nuorille. Flyerin sisältö keskittyi kertomaan, mitä seksuaalinen häirintä on, miten siihen voi puuttua ja mistä voi saada apua. Punaista väriä tehosteena käyttämällä saimme tuotua lisää näkyvyyttä tärkeimmille kohdille. Varmistimme flyerin tiedon oikeellisuuden keräämällä tietoa eri lähteistä ja tarkastuttamalla sen tilaajallamme.

Kuopion seksuaaliterveyden edistämisen työryhmän jäsenien mielestä flyerimme oli rohkea, pysäyttävä, nuorten huomion kiinnittävä ja tärkeää asiaa esilletuova. Erityistä kiitosta saimme flyerin teks-

tistä *"Seksuaalinen häirintä ei ole koskaan uhrin syy!"* Kehitettävää työryhmän jäsenten mielestä flyerissa oli sosiaalisen median näkymättömyys sekä se, että emme korostaneet seksuaalisen häirinnän olevan rikos.

Tilaajan tavoitteena oli saada materiaalia seksuaalisesta häirinnästä ja heidän mielestään flyerimme sisältö sopii kaikenikäisille, vaikka kohderyhmä on nuoret. He haluavat jakaa tuotostamme nuorille, jotta tietoisuus seksuaalisesta häirinnästä leviäisi. Tarkoituksena tilaajallamme on myös, että flyeria jaettaisiin erilaisissa kaupungin järjestämissä tapahtumissa ja seksuaalista häirintää koskevissa kampanjoissa. Heidän toiveenaan on myös, että flyerimme tulee näkymään esimerkiksi paikallisbussien infotauluilla. Koemme, että tuotoksemme onnistui erittäin hyvin, koska tilaajamme oli todella tyytyväinen flyeriimme. Tavoite huomiota herättävästä flyeristä mielestämme toteutui kaikilla osa-alueilla, koska esitimme seksuaaliseen häirintään liittyvät asiat kaunistelematta ja selkeästi sekä panostimme flyerin ulkoasuun.

8 POHDINTA

Opinnäytetyötä tehdessä on tärkeää pohtia omia työskentelytapojaan. Koimme luontevaksi pohtia sitä SWOT-analyysin kautta. SWOT-analyysi on hyvä menetelmä arvioida sisäisiä ja ulkoisia ominaisuuksia ennen työn aloittamista. SWOT koostuu englannin kielen sanoista Strengths = vahvuudet, Weaknesses = heikkoudet, Opportunities = mahdollisuudet ja Threats = uhat. SWOT-analyysin avulla voidaan ohjata oppimista ja tunnistaa ennalta mahdolliset solmukohdat. (Opetushallitus 2017.)

KUVIO 3. SWOT-analyysi

SWOT-analyysin (kuvio 3) teimme opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Päivitimme sitä aiheen vaihduttua ja mietimme, mitkä ovat vahvuuksiamme ja heikkouksiamme uuden aiheen myötä. Listasimme vahvuuksiin motivoivan ja ajankohtaisen aiheen, hyvän ja toimivan ryhmädynamiikan, jossa jokainen tuntee toisten työskentelytavat, luotettavan yhteistyökumppanin sekä toimivan ohjaussuhteen opettajan kanssa. Työmme mahdollisuuksiksi koimme ammatillisen kasvun ja toimivan tilaajasuhteen. Kävimme aktiivista keskustelua työmme tilaajan kanssa erityisesti tuotosta työstäessämme.

Vahvuuksiimme nimesimme toimivan ryhmän ja yhteistyökumppanuussuhteet ja motivoivan aiheen. Vahvuudet säilyivät koko opinnäytetyön prosessin ajan. Ryhmämme toimi hyvin, tiesimme kukin vahvuutemme ja toimimme niiden mukaan. Opinnäytetyön prosessin aikana olimme tiiviisti yhteydessä tilaajaamme puhelimitse sekä sähköpostitse ja neuvottelimme tuotoksen toteuttamisesta. Aihe

oli julkisuudessa näyttävästi esillä, mikä helpotti työn tekemistä. Seurasimme keskustelua seksuaalisen häirinnästä mediassa ja katsoimme aiheesta keskusteluohjelmia.

Heikkouksiksi arvioimme tieteellisen tekstin tuottamisen sekä luotettavien, kansainvälisten lähteiden löytämisen, sillä seksuaalinen häirintä määritellään eritavoin kansainvälisissä ja kotimaisissa tutkimuksissa. Haasteena pidimme myös sitä, että kukaan ryhmästä ei ollut tehnyt aiemmin opinnäytetyötä tai visuaalista tuotosta. Tieteellisen tekstin tuottaminen alkoi alun hankaluuksien jälkeen sujua. Kansainvälisten lähteiden löytämisessä oli haasteita, kuten arvioimmekin. Pyysimme apua lähteiden etsimiseen kirjaston informaatikolta. Opinnäytetyön tekeminen sujui ohjaajan tuella aihe kerrallaan. Visuaalisen työn tuottamisessa ylitimme itsemme. Yritimme aluksi tehdä tuotosta eri taitto-ohjelmilla, mikä tuotti hankaluuksia. Suunnittelimme lopulta flyerin ulkoasun Microsoft PowerPointin avulla.

Oikeanlaisen aikataulun laatiminen opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa on ensiarvoisen tärkeää. Liiallinen tuudittautuminen rajattomaan aikaan on opinnäytetyön valmistumisen kannalta tuhoisaa. Opinnäytetyön valmistumisen kannalta suunnitelmallisesti kaksi vuotta on liian pitkä aika, kun taas yhdeksän kuukautta työtä opintojen ohessa on realistista. (Hakala 2004, 15.) Laadimme opinnäytetyölle aikataulun, joka esitellään kuviossa 4. Jouduimme muuttamaan useaan kertaan opinnäytetyömme aikataulua, sillä ensimmäinen aikataulumme oli epärealistinen. Opinnäytetyön aiheen vaihtuminen työn suunnitelmavaiheessa viivytti aikataulua huomattavasti, sillä aloitimme käytännössä prosessin alusta uuden aiheen saatuaamme. Aiheeseen perehtyminen ja tiedonkeruu veivät aikaa, sillä seksuaalinen häirintä aiheena oli meille tuntematon.

KUVIO 4. Opinnäytetyön aikataulu

8.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Etiikka tarkastelee hyvää ja oikeaa tapaa elää maailmassa, joka jaetaan muiden kanssa. Se koostuu moraalista, arvoista ja periaatteista ja pyrkii selittämään oikeaa ja väärää. Etiikka ohjaa tekemään oikeita valintoja sekä arvioimaan toiminnan perusteita. Etiikka ei sanele ratkaisuja, vaan antaa pohittamisen välineitä. (Etene 2001.)

Maailman terveysjärjestö WHO on määritellyt seksuaalioikeudet, jotka koskevat kaikkia ihmisiä. Seksuaalioikeuksissa määritellään esimerkiksi se, että ihmisellä on oikeus suojella itseään ja tulla suojeluksi sekä oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen sekä pyrkii lisäämään nuorten tietoutta seksuaalisesta häirinnästä ja tukee siten seksuaalioikeuksien toteutumista. (Väestöliitto 2017.)

Opinnäytetyön eettinen pohdinta alkaa jo työn suunnitteluvaiheessa. Opinnäytetyön eettisyyttä lisää hyvä ja tiivis yhteistyö työn tilaajan ja työn ohjaavan opettajan kanssa. Sovituista asioista kiinni pitäminen ja aiheen sopiva rajaaminen mahdollistavat eettisen työskentelyn. (Venhovaara 2016.) Kävimme opinnäytetyöprosessin aikana abc-työpajassa ja saimme siellä äidinkielen opettajalta vinkkejä oikeinkirjoitukseen sekä sisällön asetteluun.

Opinnäytetyön luotettavuutta tukevat luotettavat kirja- ja internetlähteet, jotka koostuvat tutkitusta tiedosta. Arvioimme jokaisen lähteen alkuperää ja luotettavuutta ennen sen käyttöä ja pyrimme näin lisäämään työmme luotettavuutta. Lähteitä valitessamme pyrimme käyttämään uusinta olemassa olevaa tietoa ja etsimme tutkimustietoa kohderyhmäämme koskevista tutkimuksista.

Opinnäytetyömme luotettavuutta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että nuorten kokeaman seksuaalisen häirinnän yleisyyden yhtenä lähteenä käytimme kouluterveyskyselyjä vuosilta 2013 ja 2015. Kyselyt eivät välttämättä anna todenmukaista kuvaa seksuaalisen häirinnän yleisyydestä, sillä kyselyihin vastanneet ovat voineet vastata tarkoituksellisesti virheellisesti tai jättää vastaamatta, ja näin ollen vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Vuonna 2017 julkaistiin uusi kouluterveyskysely, jota emme voineet käyttää, sillä siinä olleet kysymykset eivät vastanneet yhtä hyvin tarpeisiimme kuin aikaisempien kouluterveyskyselyn kysymykset.

Käytettävien termien, kuten seksuaalisen häirinnän ja sukupuolisen häirinnän, erottamisen koimme hankalaksi, sillä useissa eri lähteissä termit sekoitetaan eikä niille löydy yhtenäistä määritelmää. Myös seksuaalinen häirintä ja seksuaalinen ahdistelu sekoitettiin kirjallisuudessa toisiinsa. Seksuaalinen häirintä on vaikeasti määriteltävä käsite, koska ihmiset kokevat seksuaalisen häirinnän eri tavoin. Se, mikä on toiselle normaalia käytöstä, on toiselle seksuaalista häirintää. Määrittely vaikeuttaa julkista keskustelua ja estää myös luotettavan tiedon tutkimisen esimerkiksi seksuaalisen häirinnän yleisyydestä.

8.2 Ammatillinen kasvu

Savonia-ammattikorkeakoulun (2018a; 2018b) terveydenhoitajan ja kättilön tutkinto-ohjelmien mukaan *”kättilö/terveydenhoitaja toimii hoitotyön asiantuntijana moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa sekä kehittää ja edistää tutkimus- ja muuhun näyttöön perustuvaa hoitotyötä”*. Opinnäytetyön prosessi auttoi meitä kehittymään kättilöinä ja terveydenhoitajana, koska pääsimme toimimaan osana moniammatillista ryhmää ja vaikuttamaan terveyttä edistävään toimintaan. Opimme etsimään luotettavaa tietoa eri lähteistä, tuottamaan asiatekstiä ja käyttämään tutkittua tietoa, jota voimme käyttää hyödyksi tulevaisuudessa työelämässä. Nämä edellä mainitut asiat kuuluvat osana kättilön ja terveydenhoitajan osaamisvaatimuksia. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2018c ja 2018d.)

Kättilön ja terveydenhoitajan osaamisvaatimuksiin kuuluvat kehittämishankkeiden toteuttaminen alan olemassa olevan tiedon ja menetelmien pohjalta sekä ammatillisen osaamisen ylläpitäminen jatkuvalla itsensä kehittämisellä (Savonia-ammattikorkeakoulu 2018c ja 2018d). Opinnäytetyömme tarve oli työelämälähtöinen ja koemme, että saimme tärkeitä valmiuksia toimia moniammatillisissa työryhmissä tulevana hoitotyön ammattilaisina. Prosessin aikana stressin sietokyky sekä paineen alla työskentely kehittyivät, koska opinnäytetyöpolkumme oli melko kivikkoinen ja muut koulutehtävät ja harjoittelut vaikuttivat aikatauluihimme. Opimme ryhmätyöskentelyä sekä kehityimme oppijoina, koska teimme prosessin aikana tiivistä yhteistyötä tilaajamme ja työryhmämme kanssa.

Seksuaalinen häirintä on noussut viime aikoina julkiseen keskusteluun. Tarvitsemme osaamista seksuaalisesta häirinnästä, sen tunnistamisesta ja vaikutuksista niin yksityiselämässä kuin työssämme. Seksuaalisen häirinnän tunnistaminen ja puuttuminen ovat erityisesti terveydenhoitajan työnkuva, jossa laaja tietämys aiheesta on tärkeää. Kättilön työssä tulee vastaan seksuaalisen häirinnän ja rikoksen uhreja. Tällöin erityisesti lain vahva tunteminen auttaa ohjaamaan uhrin oikeanlaisen avun piiriin. Myös seksuaalista häirintää kokeneen synnyttäjän kohtaamisessa kättilön on hyvä osata toimia oikein, koska esimerkiksi gynekologiset tutkimukset saattavat pelottaa häirintää kokenutta normaalia enemmän.

Opinnäytetyötä tehdessä keskustelimme paljon ryhmän kesken seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta häirinnästä. Vaikka seksuaalisuus on luonnollinen osa jokaisen ihmisen sukupuoli-identiteettiä, huomasimme, kuinka vaikeaa se on ottaa puheeksi ystävien kesken. Aloimme miettimään, kuinka vaikeaa seksuaalista häirintää kokeneen nuoren on lähestyä terveysalan ammattilaista avun saamiseksi, jos läheistenkin kanssa on vaikeaa keskustella seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Nuori voi kokea seksuaalisuudesta puhumisen häpeällisenä ja epänormaalina asiana, jolloin hoitotyön ammattilaisella täytyy olla valmiuksia kohdata häirintää kokenut nuori ja menetelmiä auttaa selviytymisessä.

Seksuaaliseen häirintään aiheena perehtyessämme yllätyimme, mitkä kaikki asiat voivat olla seksuaalista häirintää. Nuorten keskuudessa homottelu ja huorittelu on nykyaikaa ja sitä kuulee päivittäin. Emme osanneet aluksi ajatella tätä ilmiötä seksuaaliseksi häirinnäksi, sillä se on niin yleistä. Sen takia koemme, että nuorten seksuaaliterveyden edistämisen kannalta on tärkeää, miten nuoria lähes-

tytään. Ammattilaisen täytyisi osata asettua nuorten tasolle ja puhua nuorten kieltä saadakseen heidän huomionsa. Koemme, että olemme saaneet valmiuksia ja rohkeutta ottaa seksuaalisuus puheeksi niin nuorten kuin aikuistenkin kanssa, mistä on meille hyötyä tulevaisuudessa toimiessamme kättilöinä ja terveydenhoitajana.

8.3 Jatkotutkimus- ja kehittämisideat

Usein tutkimukset ja julkinen keskustelu koskevat naisten ja tyttöjen kokemaa seksuaalista häirintää. Yleinen näkökulma on, että miehet ja pojat ovat häiriköijä ja naiset ja tytöt uhreja. Opinnäytetyössämme esitelty THL:n teettämä kouluterveyskysely (2013) osoittaa, että yläkouluikäisistä pojista 45 prosenttia on kokenut seksuaalista häirintää joskus tai toistuvasti. Jatkotutkimuksena opinnäytetyöllemme voisi olla miesten ja poikien kokema seksuaalinen häirintä.

Seksuaalinen häirintä on hieman erilaista eri ikäryhmissä. Tarkastelimme sen ilmenemistä kouluissa ja internetissä nuorten näkökulmasta. Työtä tehdessä ja mediaa seurattaessa on tullut ilmi, että aikuiset kohtaavat seksuaalista häirintää työpaikoillaan. Työikäisille suunnatulle materiaalille olisi myös tarvetta.

Tuottamaamme flyerä voi käyttää hyödyksi erilaisissa yläkouluikäisille suunnatuissa kampanjoissa, jotka voisi sisällyttää nyt pinnalla olevaan *#metoo* -kampanjaan, joka on saanut paljon näkyvyyttä mediassa. Kouluissa voisi järjestää esimerkiksi erilaisia pajoja, joissa käsiteltäisiin seksuaaliseen häirintään liittyviä asioita.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- AALTONEN, J. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. [viitattu 2017-03-15]. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20_verkko.pdf?sequence=1
- AALTONEN, S. 2006. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino.
- AMNESTY INTERNATIONAL 2017. Seksuaalioikeudet. [viitattu 2017-01-09]. Saatavissa: <https://www.amnesty.fi/tyomme/teemat/seksuaalioikeudet/>
- ALANKO, K. 2014. Mitä kuuluu satenkaarinuorille Suomessa? Helsinki. Unigrafia.
- APERT, D., VÄISÄLÄ, L. ja KAIMOLA, K. (toim) 2006. Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- A-TEEMA 2017. Seksuaalista häirintää. Yle. [viitattu 2018-01-29]. Saatavissa: <https://areena.yle.fi/1-3760144>
- BRUSILA, P., HYVÄRINEN, S., KALLIO, M., PORRAS, K. ja SANDBERG, T. 2009. Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki: Redfina Oy.
- GRUBER, J. ja FINERAN S. 2008. Comparing the Impact of Bullying and Sexual Harassment Victimization on the Mental and Physical Health of Adolescents. Sex Roles. Jul 2008, Vol. 59 Issue 1–2, p1-13. 13p. 4 Charts.
- EU KIDS ONLINE 2010. Key findings. [viitattu 2017-11-29]. Saatavissa: [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/UKExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/UKExecSum.pdf)
- ETENE 2001. Terveysthuollon yhteinen arvopohja, yhteiset tavoitteet ja periaatteet. Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta. [viitattu 2017-01-16]. Saatavissa: <http://etene.fi/documents/1429646/1559098/ETENE-julkaisu-ja+1+Terveysthuollon+yhteinen+arvopohja%2C+yhteiset+tavoitteet+ja+periaatteet.pdf/4de20e99-c65a-4002-9e98-79a4941b4468>
- HAKALA, J. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Tampere: Tammer-Paino Oy. Gaudeamus kirja.
- HANHINEN, H. 2017. Me too -kampanja täytti somen – Seksuaalinen häirintä näkyy karuina lukuina jo koululaisten kyselyissä. [viitattu 2018-01-29]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9886385>
- HEIKKILÄ, A., JOKINEN, P. ja NURMELA, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- jakehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- HINTIKKA, K. 2008. Sosiaalinen media. [viitattu 2017-01-11]. Saatavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>

- HONKANUMMI, E. 2016. Yhteiskunnallisen markkinoinnin käyttö muutostyössä. [viitattu 2017-09-04]. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/1026982/ea9740bb-e18e-4bb6-aad0-26314a134fe0>
- JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO 2017. It-palvelut. QR-koodin käyttäminen ja tekeminen. [viitattu 2017-03-15]. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/itp/plone-ohjeet/pikaohjeet/qv-koodit>
- KANANEN, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Kehittämistutkimuksen toteutus. Jyväskylä: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULUN JOHTORYHMÄ 2012. Seksuaaliseen häirintään puuttumisen toimintamalli. [viitattu: 2017-03-15]. Saatavissa: <http://www.lapinletka.fi/media/Seksuaaliseen%20haeirintaeaen%20puuttumisen%20toimintamalli.pdf>
- KONTULA, O. ja MERILÄINEN, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. [viitattu 2017-01-09]. Saatavissa: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/aa60dbd2de0efd57788590365e82c0b1/1484221711/application/pdf/239651/Koulun%20sekskasvatus%20e-book.pdf>
- KUOPIO 2017. Seksuaaliterveys. [viitattu 2017-03-15]. Saatavissa: <https://www.kuopio.fi/fi/seksuaaliterveys>
- MLL 2017a. Seksuaalinen häirintä netissä. [viitattu 2017-11-29]. Saatavissa: <https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/seksuaalinen-hairinta-netissa/>
- MLL 2017b. Seksuaalinen häirintä. [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa: <http://www.mll.fi/nuortennetti/omakehitys/seksuaalisuus/seksuaalinen-hairinta/>
- MLL 2017c. Seksuaalinen hyväksikäyttö. [viitattu 2017-01-12]. Saatavissa: <http://www.mll.fi/nuortennetti/ihtissuhteet/seksuaalinen-hyvaksikaytto/>
- OJASALO, K., MOILANEN, T. ja RITALAHTI, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- OPETUSHALLITUS s. a. SWOT-analyysi. [viitattu 2017-11-23]. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/metelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi
- PAINONET 2017. Millainen on hyvä flyer? [viitattu 2017-05-20]. Saatavissa: <http://paino.net/prints/flyerit>
- PEDA.NET s.a. 1. Terveysviestintä ja kriittinen medianlukutaito. Terveysviestinnän määritelmä. [viitattu 2018-01-30]. Saatavissa: <https://peda.net/siikalatva/siikalatvan-lukio/oppiaineet/terveystieto/tk/v2iyjtl/vita2-1601152/6ekjnsvreevmsaj>
- PELASTAKAA LAPSET RY 2016. Uskalla kertoa -video kannustaa lapsia kertomaan seksuaalisesta häirinnästä. [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa: <https://www.pelastakaalapset.fi/uutiset/uskalla-kertoa-video-kannustaa-lapsia-kertomaan-seksuaalisesta-hairinnasta/>

- PERUSOPETUSLAKI 1998/628. Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet. [viitattu: 2017-03-15]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L7>
- PORRAS, K. 2016. Haastattelu. Julkaisussa VÄESTÖLIITTO 2016. Seksuaalisen trauman vaikutukset nuoreen. [viitattu 2017-10-26]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=5579663>
- RAUSSI-LEHTO, E. ja KLEMETTI, R. 2013. Edistä, ehkäise, vaikuta – seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. [viitattu 2018-02-08]. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/116162>
- RIEMEL, M. 2005. Flyer soziotope. Topographie of a media phenomenon. Barcelona: Actar d.
- RIKOSLAKI 1998/563. Seksuaalirikoksista. [viitattu 2017-01-12]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rikoslaki%201998%2F563#L20>
- RONGAS, A. ja HONKONEN, K. 2016. Mikä ihmeen sosiaalinen media? [viitattu 2017-01-11]. Saatavissa: http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media
- SANTALAHTI, T. 2016. Haastattelu. Julkaisussa VÄESTÖLIITTO 2016. Seksuaalisen trauman vaikutukset nuoreen. [viitattu 2017-10-26]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=5579663>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018a. Opetussuunnitelmat. TT14K Terveystieteiden tutkinto-ohjelma. Koulutuksen lähtökohdat. [viitattu 2018-02-08]. Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=KS&krtid=425&tab=1>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018b. Opetussuunnitelmat. TK14K Kätilön tutkinto-ohjelma. Koulutuksen lähtökohdat. [viitattu 2018-02-08]. Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=KS&krtid=421&tab=1>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018c. Opetussuunnitelmat. TT14K Terveystieteiden tutkinto-ohjelma. Osaamistavoitteet. [viitattu 2018-02-08]. Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=KS&krtid=425&tab=2>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018d. Opetussuunnitelmat. TK14K Kätilön tutkinto-ohjelma. Osaamistavoitteet. [viitattu 2018-02-08]. Saatavissa: http://webd.savonia.fi/nettiops/TK12_Sairaanhoitajan_ja_katilon_ammattilliset_kompetenssit.pdf
- SUOMEN MEDIAOPAS 2017. Lentolehtinen. [viitattu 2017-05-09]. Saatavissa: <http://www.mediaopas.com/sanasto/lentolehtinen/>
- SUOMEN TUTKIMUSETTINEN NEUVOTTELUKUNTA 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsittely Suomessa. [viitattu 2017-12-13]. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- TASA-ARVOLAKI 1986/609. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. [viitattu 2017-01-09]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609#P7>
- TASA-ARVOVALTUUTETTU 2016. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä oppilaitoksissa. [viitattu 2017-01-09]. Saatavissa: <https://www.tasa-arvo.fi/hairinta-oppilaitoksissa>

THL 2013a. Nuorten hyvinvointi Pohjois-Savossa vuosina 2004–2013. Peruskoulun 8. ja 9. luokan pojat. Kouluterveyskysely. [viitattu 2017-01-10].

sa: http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset_alueittain/Isuomi/Psavo/ktkysely_Psavo_peruskoulu_pojat.pdf

THL 2013b. Nuorten hyvinvointi Pohjois-Savossa vuosina 2004–2013. Peruskoulun 8. ja 9. luokan tytöt. Kouluterveyskysely. [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa:

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset_alueittain/Isuomi/Psavo/ktkysely_Psavo_peruskoulu_tytot.pdf

THL 2015a. Muutokset pojilla 2006/2007–2015. [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa:

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2006_2015_pk_pojat.pdf

THL 2015b. Muutokset tytöillä 2006/2007–2015. [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa:

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2006_2015_pk_tytot.pdf

THL 2014. Seksuaaliterveys. [viitattu 2017-01-11]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat/terveyden-edistaminen-eri-toimialoilla/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen-ammattillisessa-koulutuksessa/seksuaaliterveys>

THL 2012. Sosiaalisen markkinoinnin ABC. [viitattu 2017-12-11]. Saatavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90857/URN_ISBN_978-952-245-513-0.pdf?sequence=1

THL 2016. Syrjintä ja häirintä Suomessa. [viitattu 2017-01-11]. Saatavissa:

<https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/syrjinta/syrjinta-ja-hairinta-suomessa>

TILASTOKESKUS 2016. Tutkimus- ja kehittämistoiminta. [viitattu 2016-10-05]. Saatavissa:

<http://www.stat.fi/til/tkke/kas.html>

TUKIA, H., WILSKMAN, K. ja LÄHTEENMÄKI, M. 2012. Sosiaalisen markkinoinnin ABC. [viitattu 2017-05 -20]. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90857/URN_ISBN_978-952-245-513-0.pdf?sequence=1

VENHOVAARA, Pirjo 2016. Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus. [viitattu 2017-01-12]. Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/amktutkinnot/Sivut/eettisyys-ja-luotettavuus.aspx>

VILKKA, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. Juva: Bookwell Oy.

VILKKA, H. ja AIRAKSINEN, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

VUORENMÄEN KOULU 2017. Suunnitelma oppilaan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. [viitattu 2017-03-15]. Saatavissa:

https://www.kirkkonummi.fi/vuorenmaenkoulu/prime111_fi.aspx

VÄESTÖLIITTO 2014. Miten seksuaalisuus kehittyy? [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa:

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/miten-seksuaalisuus-kehittyy/

VÄESTÖLIITTO 2017. Seksuaalioikeudet. [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa:

<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>

VÄESTÖLIITTO 2015. Seksuaalisuuden portaati. [viitattu 2017-01-09]. Saatavissa:

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/seksuaalisuuden-portaati/

VÄESTÖLIITTO 2016. Seksuaalisen trauman vaikutukset nuoreen. [viitattu 2017-10-26]. Saatavissa:

<http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=5579663>

WHO 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. [viitattu 2017-01-10]. Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>

LIITE 1: NUORILLE JAETTAVA FLYER SEKSUAALISESTA HÄIRINNÄSTÄ

SEKSUAALISTA HÄIRINTÄÄ ON

- Ei-toivottu fyysinen koskettelu
- Rintojen/takamuksen koskettelu
- Sukupuolisesti vihjailevat eleet ja ilmeet
- Seksuaalissävytteiset härskit puheet
- Huorittelu ja homottelu
- Seksistä vihjailu
- Somessa tapahtuva häirintä

JOS KOET SEKSUAALISTA HÄIRINTÄÄ

- Uskalla sanoa **EI**
- Poistu paikalta
- Kerro luotettavalle aikuiselle, esimerkiksi terveydenhoitajalle, kuraattorille tai opettajalle
- Älä jää yksin!

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ EI OLE KOSKAAN UHRIN
SYY JA SE ON AINA **RIKOS!**

Toteutettu Savonia AMK:n opinnäytetyönä 2018
Venla Haapanen, Sonja Tervamäki ja Lotta-Maria Tölli

KUOPIO

